

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. X. Vtrùm duæ Causæ totales poßint simul in eundem effectum
influere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

dam productionem totalem siue ab eodem principio, siue ab ipso termino producto, non habere locum in diuinis, quod multo magis applicatur ad productionem secundam sui ipsius.

112 Tertiò: Quia causa definitur esse *ad aliud*, ergo nihil seipsum potest producere. Sed contra Primò, quia illud *aliud* ponitur à re ad libitum in differentia causæ. Contra Secundò, quia licet non possit esse causa sui (quia causam tu vocas illam quæ producit aliud à se, vnde probas, non posse seipsum physicè producere, licet ob defectum distinctionis non dicatur causa, quod iam erit de nomine,) certè ex illo modo loquendi non ostenditur mihi repugnantiam in re ipsa.

Quartò: Quia causa debet esse prior in quo suo effectu; sed nihil potest esse prius seipso, ergo neque causa. Respondeo facillè, non esse vllam repugnantiam in eo, quod aliqua res, vt producta per vnā actionem, sit prior se ipsa vt producta per aliam (sicut Sectione præcedenti de duabus causis se quoad secundum esse producentibus, diximus) nec requiri vt ipsa entitas effectus absolutè & simpliciter sit posterior entitate causæ, sed entitate actionis: cumque hæ sint duæ, non repugnat vt effectus sit prior respectu vnus, & posterior respectu alterius, siue tunc causa dicatur prior præcisè respectu actionis, siue etiam respectu effectus, quod multum habet de questione de nomine, de quâ propterea non sum valde sollicitus. Porro doctrinam hanc ipsi aduersarij defendunt, admitrentes eundem effectum posse duplici actione totali à duabus causis produci, & vnā actionem esse priorem alterâ; quo casu certè secunda causa, quandoquidem iam inuenit productum effectum, non potest absolutè dici prior illo, sed præcisè prior actione, quia illum producit. Hoc autem ego dico in præsentia, vbi tamen doctrina tibi non placet.

113 Quintò: Quia sicut hæ denominationes Domini, Regis, patris, &c. sunt ad res distinctas, (neque enim quis potest esse Dominus aut Rex sui ipsius) ita hæ denominationes causæ videtur esse ad aliud. Respondeo, negando paritatem, quia Dominus & Rex debet esse superior, cui ceteri obediunt, ad quod requiritur distinctio voluntatum, vnde nullus potest esse Dominus aut Rex sui ipsius; hanc autem distinctionem requiri etiam inter causam & effectum quoad secundum esse, non potest his exemplis probari; aliunde ergo petenda est repugnantia, vel fatendum id non esse impossibile.

114 Ex ipsis terminis videtur manifestum, producentis & productum esse correlatiua, & consequenter necessariò debere distingui, nec posse idem seipsum producere. Tamen quia non video vllam rationem quâ id efficaciter probetur, & quia, licet actus & obiectum videantur correlatiua, nihilominus potest aliquando idem actus esse obiectum sui ipsius; non audeo improbare sententiam P. Suarezij, imò dum fortius contra illam non video argumentum, eam reputo probabiliorem. In quâ obseruandum est, eam secundam actionem, quâ quis seipsum produceret, necessariò futuram dependentem à primâ, quâ produceretur ab aliâ causâ; vnde illa secunda actio non posset sola subsistere, nec esset adæquata in omni sensu, sicut esset si non à seipso sed ab aliâ causâ distinctâ oriretur.

Hic aduerto, minùs consequenter recentiores nonnullos admittere, Christum esse causam moralem sui ipsius, cum tamen negent, posse physicè aliquid seipsum causare: omnia enim argumenta, quæ contra causalitatem physicam fieri possunt, videntur in causâ morali, hæc enim etiam definitur ad aliud, & etiam est prior suo effectu. Quod enim possunt dicere, causam moralem non immediatè in effectum influere, sed solum quasi allicere Deum vt producat effectum, hoc (inquam) parum prodest, quia in primis difficultas de prioritate per hoc non minuitur, sed augetur; quia si nihil potest esse prius seipso, multò minùs poterit antecedere id quod ipsum antecedit. Deinde, causa moralis est & dicitur causa in suo genere, non solum respectu voluntatis, sed respectu sui ipsius, & tamen non est *aliud à se*, ergo. Tenenda ergo consequentia; & quod de morali affirmas, dicendum de physicâ, vel negandum idem de vtraque.

SECTIO X.

Utrum duæ Cause totales possint simul in eundem effectum influere.

115 NON est sermo de causâ totali in actu primo, id est, de causâ ex se habente virtutem sufficientem in suo genere ad producendum effectum se solâ: certum enim est, posse in hoc sensu simul multas causas totales concurrere ad eundem effectum, attemperando influxum in actu secundo, etiam naturaliter. Deus enim habet virtutem ad producendum se solo ignem, & tamen de facto cum producit simul cum alio igne. Est ergo difficultas, vtrum duæ causæ totales possint simul, qualibet per influxum totalem, & sufficientem ad producendum hic & nunc effectum, etiam ablato altero influxu alterius causæ, simul ambæ concurrere. In hoc sensu duplex potest esse difficultas, alia de potentia ordinariâ, alia de absolutâ.

116 PRIMA CONCLUSIO. De potentia ordinariâ nequeunt duæ causæ totales simul per duas actiones totales in effectum influere. Hæc facillè suadetur, quia vna actio ex illis omnino esset superflua, cum per quamlibet sufficienter & adæquatè effectus reciperet esse: sæpe autem docuimus, naturam à superfluo abhorrire, quod axioma in præsentia certissimum est; vnde quotiescumque duæ causæ totales concurrunt ad eundem effectum naturaliter loquendo, dicendum est, quamlibet concurrere inadæquato influxu. Quo argumento vtitur quidam non satis consequenter ad ea quæ alibi dixi, non esse curandum de multiplicitate entitatum sine necessitate, nisi quando ex multiplicitate sequitur positium aliquod absurdum, quod proculdubio hic non sequitur, etiamsi essent decem actiones totales; oportet ergo istud principium fixum vbique tenere, vt loquamur consequenter.

117 Obiicies: Potest quis propter duos fines totales, v. g. propter sanitatem & propter recreationem, eligere deambulationem; ergo non implicat, etiam naturaliter loquendo, duæ causæ totales respectu eiusdem effectus. Responder P. Suarez, actionem exteriorem ex se non respicere eos

duos fines totales, sed se habere extrinsecè ad illos, ideoque rectè posse ab illis procedere; actionem verò voluntatis, scilicet electionem, non respicere adequatè quemlibet ex illis finibus, sed inadæquatè, quolibet enim illorum deficiente, necessariò deficiet ea electio, sicut actus intellectus, quo cognoscitur Petrus & Paulus, non habet quemlibet illorum pro obiecto adequato, sed inadæquato.

Aliter nonnulli respondent, actionem exteriori pendere tunc ab imperio voluntatis, imperium autem non pendere adequatè, sed inadæquatè à quolibet illorum finium, unde de primo ad ultimum neque ipsam actionem exteriori adæquatè pendere à quolibet illorum. Neutra ex his solutionibus satisfacit. Secunda supponit principium falsum de necessitate imperij distincti ad actus externos, de quo Disputatione VII. 1.

118 de Animâ, num. 15. Prima verò P. Suarezij supponit, semper vnico actu amari eos duos fines, quod falsum est: nam possunt esse duæ electiones deambulationis, vna propter sanitatem, altera propter recreationem, qualibet autem est sufficiens & adæquata ad causandam electionem, & tamen non sunt otiosæ, ergo idem erit in causis physicis.

Respondendum ergo est, non licere in his rebus de superfluitate arguere à rebus physicis ad intentionales, vt in multis aliis exemplis ab hac materiâ diuersis facilè ostenditur: repugnant enim duæ quantitates, quia otiosæ in eodem subiecto duæ adæquatæ vniones, duæ vbiaciones in eodem loco, &c. non tamen repugnant duæ visiones eiusdem speciei, vna de Petro, altera de Paulo; duo amores de eisdem, complacentia, amor efficax, gaudium, &c. de eodem obiecto. Ratio disparitatis est manifesta, quia actio v.g. purè putè requiritur vt existat effectus, hoc autem tam benè habetur per vnâ adæquatam, quàm per duas: similiter quantitas, vt reddatur subiectum extentum, id autem tam benè præstat per vnâ ac per duas, ergo vna sufficit, duæ sunt superflue.

119 At actus vitales requiruntur, non propter obiectum præcisè, sed propter perfectionem quam tribuunt subiecto vitali, unde idem obiectum potest amari multis actibus diuersis, & consequenter propter multos fines imperari sine otiositate: effectus autem physicus non potest sine superfluitate per duas actiones totales produci.

SECUNDA CONCLUSIO. De potentia absolutâ rectè potest idem numero effectus simul produci à duabus causis totalibus, vel ab vnâ totali & aliâ partiali. Hanc tenet P. Suarez Tomo 1. Metaphysicæ, disputat. 36. sect. 4. estque communis inter recentiores. Probatum Primò, quia possunt duæ causæ materiales de potentia absolutâ simul sustentare eandem formam materialem (potest enim eadem forma equi educi ex duabus materiis, vt & aduersarij fatentur) ergo similiter poterit produci idem effectus à duabus causis efficientibus totalibus. Consequentia est certa, Primò, quia causæ materiales sunt veræ causæ in hominum sententiâ, ergo etiam poterunt duæ causæ efficientes totales absolutè & simpliciter eundem effectum simul causare. Deinde, quia non est maior repugnantia in duplici causalitate materiali adæquatâ, quàm in duplici efficiente.

120 Dices, Forma, si ponatur in distinctis subiectis,

constituit in illis distincta composita saltem inadæquatè, unde non pendet ab illis diuersis subiectis secundum idem esse, sed secundum diuersum, quod non repugnat. Sed contrâ, quia, licet composita sint inadæquatè distincta in prædicto casu, forma tamen causata omnino est eadem; & quod dependet propriè & causatur ab illis subiectis, vnicum & idem omnino est, nempe entitas formæ, quod non benè consideratur à multis Auctoribus; ergo iam eadem res potest causari simul à duabus causis totalibus, & per duas totales causalitates, quod intendimus.

Secundò probatur eadem Conclusio, quia nulla potest adduci repugnantia in ordine ad potentiam absolutam in hac duplici causalitate adæquatâ, ergo non est neganda omnipotentia Dei. Patet Antecedens, quia tota repugnantia potest à superfluitate peti; sed hac non viget in ordine ad potentiam absolutam, ergo.

Dices cum P. Valquez oppositum asserente Tomo 1. in 3. Partem, disputatione 29. cap. 4. Actio essentialiter est dependentia effectus à causâ: sed eo ipso quod adæquatè producat effectus per vnâ actionem, non potest dependere ab aliâ, quia dependentia significat indigentiam, qui autem adæquatè & sufficienter ab vno habet suum esse, non potest alio, quoad hoc, indigere, ergo nec poterit per duas actiones totales produci. In primis hoc argumentum retorquetur ad hominem in causis materialibus, quarum causalitas etiam est dependentia effectus à causâ, & nihilominus admittunt, posse eandem formam materialem simul ex duobus subiectis educi. Respondeo ergo, actionem siue causalitatem non ita esse dependentiam effectus à causâ, quasi nequeat effectus sine illâ existere: nam certum est, ignem productum ab igne A. v.g. posse etiam naturaliter produci ab altero diuerso igne, ergo non indiget igne A. vt existat: est igitur illa dependentia idem quod productio ipsius effectus, quæ in hoc sensu dici potest indigentia, quod effectus saltem disiunctiù pendet egeatque aliqua causâ hac vel illâ. unde ad argumentum nego, illas duas actiones totales, & quamlibet seorsim, esse indigentiam effectus ab vtraque causâ, hoc enim benè ostensum est repugnare; est ergo indigentia disiunctiue ab hac vel illâ, determinatè tamen est productio entitatis ab vtraque causâ, quod non repugnat.

Aliter huic argumento responder nonnulli, 121 actionem totalem idè esse dependentiam ab hac causâ, quia illa actio petit ne sit altera actio, & consequenter vt effectus indigeat, & hac causâ & hoc influxu. Sed hac responsio non satisfacit; quia si actio totalis non excludit essentialiter alteram, sed solum connaturaliter, non potest esse actualis dependentia, sed summum radicalis, quia actualis dependentia dicit necessariò carentiam actualem alterius causæ vel influxus sufficientis, actualis autem carentia non est de conceptu actionis, sed summum exigentia illius carentiæ; sicut quantitas non est actualis extensio, sed radix illius.

Aduerte, quando dicimus, quamlibet ex illis causis esse totalem (idem est de actionibus) non ita intelligendum esse *totalem*, vt nulla alia causa sit præter illam, in hoc enim sensu implicat, quamlibet esse totalem, si sint duæ. Idem ergo est *totalis*

etalis quod sufficiens, etiam in actu secundo, & potens nullo maiori adhibito conatu effectum conservare sine consortio alterius.

123 Sed rogabis, casu quo dentur illæ duæ actiones, an futuræ sint supernaturales in substantiâ. Affirmant nonnulli recentiores, sed valde inconsequenter. Nam vel ex his supernaturalibus una potest esse sine aliâ, vel non. Si non, ergo non sunt totales, quia neutra sola potest effectum conservare, & ut sic destruit casus questionis. Si verò una potest esse sine aliâ, iam facio argumentum: Sicut Deus potest duas eas actiones inter se disparatas & independentes, licet supernaturales, simul ponere, cur non etiam poterit simul ponere duas quæ in substantiâ sint naturales? Respondet ergo, eas posse esse in substantiâ naturales, miraculum autem futurum in modo, id est, in coexistentia utriusque, eò quod, cum natura peccet ne altera esset, Deus tamen vult illam dare perinde ac si vni materiæ duas daret naturales formas substantiales, vel vni corpori duas naturales vibrationes; tunc enim daretur illi res quidem naturalis, sed quæ hîc & nunc non deberet dari, quæ doctrina per se est satis clara.

SECTIO XI.

Diuisio Causarum.

124 **E**xplicavimus huc usque Causam in communi, oportet iam eam in suas species diuidere: & quia de illis in particulari sequentibus Disputationibus agendum est, in hac Sectione præcisè enumerabo eas species, de quibus postea acturi sumus.

Primo diuiditur Causa in *formalem*, *materialem*, *efficientem*, & *finalem*. Secundò diuiditur in *primam* & *secundam*; illa est Deus, hæc creaturæ. Tertiò in *mediatam* seu remotam, & in *proximam* seu immediatam; hæc attingit effectum ratione sui, illa ratione alterius rei à se productæ. Quartò in *totalem* & *partialem*; hæc producit effectum simul cum aliâ, illa verò se solâ. Quintò in *moralem* & *physicam*; hæc est quæ verè & realiter producit effectum, illa quæ solum consulendo, impetrando, imperando, &c. Sextò in *instrumentalem* & *principalem*, quæ vltima membra hîc non possunt commodè explicari, sed infra, ubi de eis singulariter agendum erit.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Causâ materiali, formali, finali, & exemplari.

SECTIO I.

De Causâ materiali.

1 **N**OMINE causæ materialis comprehendendo omne subiectum in se sustentans formam aliquam, vel accidentalem, vel substantialem, vel modalem. Hæc causa definitur esse id ex quo aliquid fit ita ut insit, ita Aristoteles in præsentî cap. 3. textu 28. Per *id ex quo aliquid fit*, excluduntur causæ efficientes: neque enim dicitur ex efficientibus, sed ab efficientibus produci effectum. Per *id ita ut insit*, excluditur terminus à quo: licet enim ignis dicatur fieri ex ligno, lignum tamen non inest igni, ideoque non est causa materialis ignis. Aliter tradi solet hæc definitio, scilicet causa materialis est ea, quæ in composito recipit aliam partem. Vtræque hæc definitio non videtur exacta, quia *id ita ut insit* sonat idem, ac rem causatam materialiter debere esse unitam cum formâ; & hoc non est necessarium ad rationem causæ materialis. Suprà enim ostendi, posse de potentiâ absolutâ dari causalitatem materialem sine vnione. & ob eandem rationem non videtur bona secunda, quia non est de ratione causæ materialis, constituere actu compositum. Præterea, etiam materiæ primæ respectu animæ rationalis convenit illam recipere; unde in homine una pars recipit aliam partem, & tamen non est causa materialis, quia non producit nec causat animam, vnionem autem etiam causat ipsa anima, ergo non bene definitur, causa materialis est quæ in composito recipit aliam partem.

Ob hanc secundam rationem omnino displicet

et ea secunda definitio. Prima autem rectè potest in verum sensum explicari, ita ut *id insit* non significet actualem vnionem cum ipsâ causâ materiali, sed indigentiam huius vnionis, scilicet causalitatem materialem exigere necessariò, naturaliter loquendo, vnionem sui termini cum causâ materiali, quo differt à causalitate efficienti, quæ ex conceptu suo non exigit eam vnionem cum effectu, ut patet in Deo producente efficienter creaturas, in igne producente efficienter alium ignem, cum quo tamen non vnitur, ut cum formâ. Verum est, aliquas causas efficientes etiam exigere suos terminos sibi inesse, qualia sunt omnia principia vitalia, cognoscitiua & appetitiua; id tamen non exigunt quia causæ efficientes, sed quia simul sunt causæ materiales, coincidit enim in illis hoc duplex genus causæ, materialis & efficientis.

De effectu causæ materialis nihil occurrit dicendum; ille enim est forma ipsa sustentata à subiecto, totum autem compositum non est effectus causæ materialis propriè & in rigore, ob rationem sæpè factam, quia compositum non producit sed constituitur à partibus, ideoque diximus suprà, vnionem non esse propriè causalitatem, sed rationem formalem, quæ partes per sui communicationem componunt, non tamen efficiunt totum.

In præsentî occurrit grauis difficultas circa causam materialem: videmus enim sine vilo fundamento confluxisse prædictum genus causæ, tota enim ratio, quæ à nobis stat, desumitur ex eo, quod aliquæ formæ naturaliter nequeant conservari sine subiecto. Sed hinc non probatur, illud subiectum debere causare materialiter prædictas formas: anima enim rationalis in primo instanti suæ creationis, naturaliter loquendo, non potest